

Adalékok az 1848/49-i hírlapok bibliográfiájához.

Könyvtárunk 1848/49-es hírlapanyagának rendezésekor néhány bibliographiai adatot találtam, melyek id. SZINNYEI József: Hírlapirodalmunk 1848/49-ben c. cikkének (M. Könyvszemle 1877 és kny.) kiegészítéséül szolgálhatnak. Adataim az alábbiak:

I. Magyar nyelvű hírlapok:

*1. *Ábrázolt Folyóirat* (Kassa). később *Képes Ujság* címét 1848. aug. 5-én, a 28. számmal *Mulattató Képes Ujságra* változtatta. Ez utóbbi címen szerkesztője TICHY János, aug. 12-től TICHY Ferenc volt. Kiadta és nyomta WERFER Károly. (Vö. Szinnyei 1. és 42. sz. alatt.)

2. *Arad* (U. o.) Politikai s irodalmi közlöny. Fel. szerk. és kiadó BANGÓ Pető. Nyomta SCHMIDT József. Megjelent hetenként. (Vö. Szinnyei 4. sz.)

3. *Aradi Hirdető* (Arad). Nyomta BEICHEL József. 1848. aug. 26-tól SVESZTER Ferenc. (Vö. Szinnyei 5. sz.)

4. *Budapesti Híradó* (Pozsony és Budapest). Kiadó 1848. ápr. 22-ig BORSOS Márton, jún. 16-ától VIDA Károly. (Vö. Szinnyei 9. sz.)

5. *Charivari-Dongó* (Budapest). Kiadta LAUKA Gusztáv és SZEREMLEI Miklós, 1848. aug. 5-étől LUKÁCS László. Nyomta a mutattvány- és első számot BEICHEL József, a második számtól LUKÁCS László. (Vö. Szinnyei 10. sz.)

6. *Erdélyi Híradó* (Kolozsvár). 1848. márc. 23-tól hetenként négy-szer jelent meg: vasárnap, kedden, csütörtökön és pénteken. (Vö. Szinnyei 17. sz.)

7. *Figyelmező* (Pest és Pozsony). Nyomta 1848-ban a m. kir. nyomda, júl. 28-ától KOZMA Vazul, 1849. júl. 2-ától WIGAND Károly Fridrik, júl. 9-étől SCHMID Ferenc, nov. 13-ától KOZMA Vazul. (Vö. Szinnyei 21. sz.)

*8. *Forradalom* (Budapest). A TÁNCSCS-féle ívenként megjelenő forradalmi ismertetésnek nem 4, hanem 6 íve jelent meg. (Vö. Szinnyei 22. sz.)

*9. *Hadi Lap* (Csikszereda). 1849. júl. 2-án megjelent még a lap 7. száma. (Vö. Szinnyei 28. sz.)

10. *Hazánk* (Győr). „Kereskedelmi és szépirodalmi lap”, ápr. 6-ától

* A csillaggal jelölt számok SZINNYEITŐL nem ismert lapokat vagy számokat közölnek.

„Politikai 's irodalmi közlöny“, júl. 1-étől „Györi hírlap“ alcímmel jelent meg. (Vö. Szinnyei 29. sz.)

11. *Hetülap* (Pest). 1848. ápr. 11-ig BEIMEL József nyomta. (Vö. Szinnyei 30. sz.)

12. *Katholikus Néplap* (Budapest). Nyomta LUKÁCS és tsa, 1848. okt. 15-étől MÜLLER Adolf. (Vö. Szinnyei 41. sz.)

13. *Képes Ujság* l. *Ábrázolt Folyóirat*.

14. *Közlöny* (Budapest, Debrecen, Bp. Szeged, Arad). Nyomta 1849. júl. 13-ától aug. 11-ig az álladalmi nyomda, csak az aug. 5-i számon nincs nyomda jelezve, hanem az alábbi megjegyzés mutatja, hogy nem az állami nyomdában készült: «Az álladalmi nyomdaszerek távolléte miatt a Közlöny csak a jelen alakban jelenhet meg.» Ugyancsak nincs feltüntetve e számon a szerkesztő. — Kiadóhivatal: SCHMIDT József könyv- és papirkereskedése. (Vö. Szinnyei 49. sz.)

15. *Magyar Őr* (Budapest). Fel. szerk. és kiadó NAGY Pál. Nyomta BAGÓ M. Megjelent eleinte hetenként háromszor: kedden, csütörtökön és vasárnap. (Vö. Szinnyei 55. sz.)

16. *Mulattató Képes Ujság* l. *Ábrázolt Folyóirat*.

17. *Nemzeti*. Politikai Hírlap (Budapest). 1848. jún. 1-étől TRATTNER-KÁROLYI nyomta és hétfő kivételével naponta megjelent. (Vö. Szinnyei 61. sz.)

*18. *Nemzetőr* (Pest). Már 1848. máj. 27-től jún. 25-ig is megjelent öt száma. Ugyancsak mint a Pesti Divatlap melléklete, VAHOT Imre szerkesztésében és kiadásában. Nyomta BEIMEL, június 3-ától LUKÁCS László. Megjelent hetenkint. (Vö. Szinnyei 63. sz.)

19. *Nép Barátja* (Budapest, Debrecen, Pest). 1849. márc. 16-tól VAS Gereben egyedül szerkeszti a lapot. Kiadja 1848-ban a pesti közép-ponti választmány, 1849-ben VAS Gereben, máj. 6-tól jún. 3-ig MAGYAR Mihály, jún. 10-étől VAS Gereben. (Vö. Szinnyei 64. sz.)

*20. *Népbarát*, vagyis magyarozatja annak: mikép kell értenünk az új változásokat. Győr. Irta KOZMA Imre. 1848. 1. sz. Kelt és nyomda megjelölése nélkül.

21. *Pesti Divatlap* (Pest). Nyomta BEIMEL, jún. 3-ától LUKÁCS László. (Vö. Szinnyei 70. sz.)

22. *Religio és Nevelés* (Budapest). 1849. jan. 23-ától kiadja DANIELIK János. Nyomta 1848. jún. végéig BEIMEL. (Vö. Szinnyei 76. sz.)

23. *Respublica* (Budapest). 1849. júl. 5—9-ig szerkeszti SZOKOLAI István. (Vö. Szinnyei 77. sz.)

24. *Szabadság* (Kolozsvár). Nyomta a kolozsvári lyceum nyomdája. (Vö. Szinnyei 78. sz.)

*25. *Szabadság, Egyenlőség, Testvériség* (Budapest). 1849 ápr. 28-án még 4-ik száma is megjelent. (Vö. Szinnyei 79. sz.)

*26. *Tisza-vidéki Emlék* april tizennegyedikére. Politikai röpirat (Szeged). A röpirat élén álló nyilatkozat szerint a betiltott Tiszavidéki Ujság helyett a volt szerkesztő, MOLNÁR Pál e röpiratot küldi az előfizetőknek kárpótlásul. Kiadta SZALAY József, nyomta GRÜNN János. (Vö. Szinnyei 84. sz.)

II. Németnyelvű hirlapok :

*1. *Evangelische Christ, Der* (Budapest). Nyomta az egyetemi nyomda. Indult 1848. márc. 25-én, könyvtárunk birtokában levő utolsó szám okt. 15-én jelent meg = 30 szám. Megjelent minden vasárnap. (Vö. Szinnyei 14. sz.)

2. *Fünfkirchner Zeitung* (Pécs). Nyomta a lyceum nyomda. (Vö. Szinnyei 17. sz.)

*3. *Grosse Peter, Der* (Pozsony). Kiadta Adamóczi KRISSKÓ Alajos János. Nyomta SCHMID Ferenc és BUSCH J. J. 1848. ápr. 9-én. 1. sz.

*4. *Grosse Pfaffenzwicker, Der* (Győr). Megjelent kedden, csütörtökön, szombaton, különböző főcímmel, folytatólagos számozás nélkül. Könyvtárunk birtokában a SZINNYEITŐL ismert 1848. ápr. 18. és 20-iki számokon kívül megvannak az ápr. 22, 26, 29, máj. 2, 4, 6, 9, 11, 13, 16, 20 és jún. 5-i számok. Valószínű, hogy máj. 20 és jún. 5-ike között is jelentek meg számok, u. i. a máj. 20-i számban a máj. 23-án megjelenendő szám főcímét közlik. Mind ez a szám, mind a többi közbeeső könyvtárunkból hiányzik. Megszűnt a jún. 5-ik számmal. (Vö. Szinnyei 19. sz.)

*5. *Grosse Versammlung der Spatzen und anderer Vögel in Budapest, Die*. Könyvtárunk birtokában 60 száma van meg. SZINNYEI 50-ről tud. A megjelenés idejére vonatkozólag — a számok kelt nélkül jelenvén meg — megjegyezhető, hogy az utolsó száma az 1848. okt. 30-i Gratzer Zeitung-ból idéz, így valószínűleg november elején jelent meg. (Vö. Szinnyei 20. sz.)

*6. *Intelligenzblatt zum siebenb. Boten* (Nagyszeben). Der Siebenbürger Bote SZINNYEITŐL nem ismert melléklete 1849. jan. 1.—dec. 31. = 183. sz. (Vö. Szinnyei 49. sz.)

*7. *Intelligenzblatt zur Agramer politischen Zeitung* (Zágráb). a Kais.

Kön. Priv. Agr. Pol. Zeitung 1848. évi melléklete. Nyomta GAJ Lajos. Könyvtárunk az 1—9. kelt nélküli szám birtokában van. (Vö. Szinnyei 1. sz.)

*8. *Katholische Christ, Der* (Budapest). Alcíme 1848-ban Ein Volksblatt. Kiadta ugyanez évben NOGÁLL János és KROTKY József, nyomta az egyetemi nyomda. Indult 1848. máj. 7-én. (Vö. Szinnyei 25. sz.)

9. *Morgenröthe* (Budapest). Március 1-ig az egyetemi nyomda nyomta. Indult 1848. jan. 1-én. Máj. 2-ától címe *Ungarns Morgenröthe*. (Vö. Szinnyei 31. sz.)

10. *Neue politische Ofner-Pesther Zeitung* (Budapest). Nyomta az egyetemi nyomda, aug. 22-től BAGÓ M. (Vö. Szinnyei 32. sz.)

*11. *Pesther Figaro* (Budapest). Beilage zum constitutionellen Tageblatt. Szerk. WEIL Ph. Nyomta BAGÓ M. 1848. december 30-án kelt száma van könyvtárunk birtokában. SZINNYEI nem ismeri. A Constitutionelles Tageblatt mind gyűjteményünkéből, mind SZINNYEI bibliographiájából hiányzik.

*12. *Rothmantel, Der* (Pozsony). Fel. szerkesztő JELLACHIK B. Kiadta HORBAN, nyomta SCHMID Ferenc. Könyvtárunk birtokában 1848. okt. 20-án megjelent mutatványszáma van.

*13. *Satellit, Der* (Brassó). 1849. júl. 12-étől a Kronstädter Zeitung melléklete. 1849-ben jan. 3—márc. 21-ig és júl. 12.—dec. 29-ig jelent meg 69 számban. (Vö. Szinnyei 45. sz.)

14. *Ungarns Morgenröthe*. I. *Morgenröthe*.

15. *Volksfreund, Der* (Budapest). Wochen-Schrift für Belehrung und Erheiterung des Volkes. Kiadta a pesti központi választmány. Nyomta BEIMEL, júl. 6-tól KOZMA Vazul. Indult 1848. jún. 8. (Vö. Szinnyei 69. sz.)

III. Tótnyelvű hirlapok :

1. *Prjatel Ludu* (Budapest, Debrecen). Kiadta a pesti központi választmány. Nyomta Budapesten TRATTNER-KÁROLYI. Megindult 1848. júniusban. (Vö. Szinnyei 4. sz.)

2. *Slovácké Novini* (Pozsony). Kiadta a szerkesztő. Nyomta BELNAY. (Vö. Szinnyei 5. sz.)

*3. *Wudce z Trnawí* (Nagyszombat). Szerkesztette PELIKAN Ferdinánd. Nyomta SPANRAFF Mihály. Megjelent hetenként. Könyvtárunkban az 1848. júl. 16—i, 6. szám van meg.

4. *Žitva* (Szakolca). Listi pre lud hospodárski. Szerkesztette és kiadta LICHARD Daniel. Nyomta SKARNICEL X. Ferenc és Fia. (Vö. Szinnyei 9. sz.)

IV. Románnyelvű hirlapok:

*1. *Amiculu Poporului* (Budapest). Kiadta a pesti központi választmány. Nyomta BEIMEL József, júl. 7-étől KOZMA Vazul. Indult 1848. jún. 15-én. (Vö. Szinnyei 1. sz.)

*2. *Democratia* (Budapest.). *Amiculu Poporului* folytatásaként jelent meg. Szerk. PAP Zsigmond, nyomta KOZMA Vazul. Könyvtárunknak az 1849. jún. 24-i első száma van meg.

V. Horvátnyelvű lapok:

1. *Pučki Priatelj* (Budapest). Kiadja a pesti központi választmány. Nyomta BEIMEL, jún. 29-től KOZMA Vazul. (Vö. Szinnyei 3. sz.)

GORIUPP ALISZ.

Gálszécsi István hittani műve és Dévai Mátyás Tízparancsolat-a.

GÁLSZÉCSI István a legrégebb magyar protestáns hitbuzgalmi művek szerzője. De könyvei nem maradtak ránk teljesen. Énekeskönyvének (Krakó, 1536) töredékeit hasonmásban közölte a M. Könyvszemle 1887. és 1911. évfolyama, az előbbi GÁLSZÉCSI életrajzával együtt.

Másik műve: hittani könyve eddig ismeretlen volt; csak régebbi írók említéseiből tudunk róla. Említik: 1) BATIZI András, hittani művének (Krakó, 1550) előszavában röviden (közli SZABÓ: RMK. I. k. 10. és 23. sz.); 2) BOD Péter: M. Athenás (1766), aki a 89—90. lapon közli címét így: «A' Kereftyéni Tudományról való rövid Könyvetske, Gálßécsi Eftván Mestertől Beresztetett. Nyomt. Krakkóban Lengyel országban. 1538-dik efsztend. 8. R.», közli tartalmát: «(1) A' Parantso-latokról. (2) Az Apoftoli Credoról. (3) Az Imádságról. (4) A' Gyónáfról. (5) A' Sákramentomokról. (6) A' Kereftyéni szabadságról», s megjegyzi, hogy «Nem tisztúlt volt meg még jól a' régi tzerémóniás Tudománytól». (Ezeket mondja rövidebben *Historia Hungarorum Ecclesiastica* c. művében, Lugduni, 1888. I. k. 250. l), 81. lapján pedig közli, hogy GÁLSZÉCSI e művének függelékéül jelent meg FARKAS András verses krónikája. 3) SINAY Miklós debreceni tanár 1784-ben tartott egyház-történeti előadásában (kiadása: SINAY—HERPAY: A magyar és erdélyi reformáció története 1564-ig. Debrecen, 1911, a 99—100. lapon) közli a műnek és 6 fejezetének címét; innen tudjuk meg, hogy az 1. a tíz-parancsról, a 3. az Úr imájáról szól, az 5. pedig csak két szentséget ismer el. Rövid megjegyzéseinek tartalma azonos BOD-éval. Végül közli